

Beszámoló a természet-helyreállítási rendelet hazai végrehajtásáról

a Balatoni Fejlesztési Tanács 2026. szeptember 18-i ülésén

Előterjeszti: Sipos Katalin természetvédelemért felelős államtitkár, ÉKFM

A rendelet célja és főbb kötelezettségei

Az Európai Unió természet-helyreállítási rendelete – az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1991 rendelete – 2024. augusztus 18-án lépett hatályba. Közvetlenül alkalmazandó uniós jogszabályként valamennyi tagállam számára 2030-ig, 2040-ig és 2050-ig teljesítendő célokat határoz meg. Átfogó célja, hogy 2030-ig az Európai Unió szárazföldi és tengeri területeinek legalább 20 százalékán történjenek helyreállító intézkedések, 2050-ig pedig minden helyreállításra szoruló ökoszisztémára kiterjedjenek ezek az intézkedések.

A rendelet legfontosabb szakmai területei:

- **A szárazföldi, part menti és édesvízi ökoszisztémák helyreállítása:** a leromlott állapotú, közösségi jelentőségű élőhelyek állapotának javítása, szükség esetén újbóli létrehozása, valamint a hozzájuk kötődő fajok élőhelyeinek helyreállítása.
- **A városi ökoszisztémák helyreállítása:** a városi zöldfelületek és a lombkorona-borítás csökkenésének megállítása, majd növekvő tendencia biztosítása.
- **A folyók természetes kapcsolatainak javítása:** a vízfolyások átjárhatóságát akadályozó, funkciójukat veszített mesterséges műtárgyak azonosítása és lehetőség szerinti eltávolítása vagy átalakítása, valamint a folyók és ártereik természetes kapcsolatának helyreállítása.
- **A beporzók védelme:** a vadon élő beporzó rovarok állománycsökkenésének megállítása, majd állományuk növekedésének biztosítása.
- **A mezőgazdasági ökoszisztémák helyreállítása:** többek között a mezőgazdasági madárállományok, a gyepi lepkék, a talajok szervesanyag-tartalma és a magas biodiverzitású tájelemek arányának javítása.
- **Az erdei ökoszisztémák helyreállítása:** az erdők természetességének, szerkezeti változatosságának, összekapcsoltságának, holtfa-ellátottságának, őshonosfaj-arányának és szénmegkötő képességének javítása.
- **Fásítás:** hozzájárulás az uniós szinten vállalt hárommilliárd új fa 2030-ig történő elültetéséhez, az ökológiai szempontok és az őshonos fajok előnyben részesítésével.

A rendelet 8. cikke alapján Magyarországon 355 település tartozik az urbánus ökoszisztémákra vonatkozó kötelezettségek hatálya alá. A települések körét nem a magyar közigazgatási jogállás, hanem az Eurostat népsűrűsége és településszerkezeten alapuló DEGURBA-módszertana határozza meg. Emiatt a listán városok mellett egyes, nagyobb városi térségekhez tartozó községek is szerepelnek, miközben nem minden magyarországi város tartozik a rendelet hatálya alá.

A tagállamnak valamennyi érintett település esetében meg kell határoznia és térképeznie az úgynevezett **városi ökoszisztéma-területet**. Ez lehet a teljes közigazgatási terület, de a tagállam kijelölheti annak egyes részeit is; ezeknek legalább a városközpontokat és a városi klasztereket magukban kell foglalniuk, és indokolt esetben városkörnyéki területekkel is kiegészíthetők.

A kijelölt területeken:

- 2030 végéig országos szinten meg kell akadályozni a városi zöldfelületek és a lombkorona-borítás nettó csökkenését;
- ezt követően növekvő tendenciát kell biztosítani mind a városi zöldfelületek, mind a lombkorona-borítás tekintetében;
- 2030-ig meg kell határozni azt a kedvező szintet, amelynek eléréséig a növekedést fenn kell tartani;
- a célok teljesítéséhez a zöldfelületek mennyisége mellett azok minőségét, ökológiai összekapcsoltságát, természetességét és klímaalkalmazkodási szerepét is figyelembe kell venni.

A végrehajtás szempontjából ezért nem pusztán új parkok vagy fasorok telepítéséről van szó. Ide tartozhat a meglévő idős faállomány megőrzése, a burkolt felületek csökkentése, a csapadékvíz helyben tartása, a természetközeli vízpartok és vízfolyások helyreállítása, az ökológiai folyosók erősítése, valamint a települési zöldfelületek hálózatként történő kezelése is.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet települései közül a jelenlegi országos lista alapján a 8. cikk hatálya alá tartozik 16 település:

- Alsóörs;
- Balatonalmádi;
- Balatonboglár;
- Balatonfüred;
- Balatonfűzfő;
- Balatonlelle;
- Csopak;
- Gyenesdiás;
- Hévíz;
- Keszthely;
- Lovas;
- Marcali;
- Paloznak;
- Siófok;
- Tapolca;
- Vonyarcvashegy.

A Balaton térségében a 8. cikk végrehajtása különösen szorosan kapcsolódik a parti sáv beépítésének korlátozásához, a települési zöldfelületek és fasorok megőrzéséhez, a vízfolyások torkolati területeinek védelméhez, valamint a hőhullámok, a szélsőséges csapadék és a száraz időszakok hatásaihoz való alkalmazkodáshoz. Az önkormányzatok a végrehajtás meghatározó szereplői lesznek, ezért a tervezés következő szakaszában szoros együttműködésükre lesz szükség.

A rendelet hazai jelentősége

A természet-helyreállítási rendelet jelentősége messze túlmutat az egyes védett fajok vagy élőhelyek megőrzésén. A Nemzeti Természet-helyreállítási Terv 2050-ig terjedő, országos keretet teremthet a természetalapú klímaalkalmazkodáshoz, és összehangolhatja a

természetvédelem, a vízgazdálkodás, a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a területfejlesztés és a településfejlesztés intézkedéseit.

A természetes és természetközeli ökoszisztémák helyreállítása:

- javítja a táj vízmegtartó képességét, és mérsékli az aszály, valamint a villámárvizek hatásait;
- csökkenti a városi hőszigetelést, javítja a levegő minőségét, és élhetőbb települési környezetet teremt;
- támogatja a talajok termőképességét, a beporzást és a mezőgazdasági termelés hosszú távú biztonságát;
- növeli az erdők és más ökoszisztémák szénmegkötő és klímaszabályozó képességét;
- javítja a vízminőséget, és mérsékli a vízgyűjtőkről érkező tápanyag- és hordalékterhelést;
- rekreációs, egészségügyi, turisztikai és tájképi értékeket teremt, ezáltal közvetlenül hozzájárul a lakosság jóllétéhez.

A rendelet végrehajtása Magyarország számára nem egyszeri tervezési feladat. A készülő terv a következő évtizedek fejlesztési és finanszírozási döntéseinek egyik alapja lehet, és várhatóan egyre szorosabban kapcsolódik majd az uniós természetvédelmi, klímaadaptációs, agrár-, vízügyi és területfejlesztési források igénybevételéhez.

A Balaton térségében a rendelet lehetőséget teremt arra, hogy a tó, a parti öv, a befolyók, a Kis-Balaton, a déli berkek, a környező gyepek, erdők és települési zöldfelületek ne különálló elemekként, hanem egymással összefüggő ökológiai rendszerként jelenjenek meg a fejlesztési döntésekben.

A hazai tervezés jelenlegi állása

A természet-helyreállítási rendelet végrehajtásához kapcsolódó kormányzati feladatmegosztást az 1293/2025. Korm. határozat rögzíti. Az új struktúrában a munkát az Élő Környezetért Felelős Minisztérium koordinálja. Legfontosabb közreműködők – az ÉKFM-hez tartozó szakterületeken túl - az Agrár- és Élelmiszergazdaságért Felelős Minisztérium, valamint a települési zöldinfrastruktúra és területfejlesztés területén a Vidék- és Településfejlesztési Minisztérium és a Közlekedési és Beruházási Minisztérium.

A Nemzeti Természet-helyreállítási Terv előkészítése során:

- létrejöttek a természetvédelmi ágazaton belüli szakértői munkacsoportok az erdők, a vizek és vizes élőhelyek, valamint a gyepek és más mezőgazdasági élőhelyek témájában;
- megkezdődött az ágazatközi együttműködés a vízgazdálkodásért, mezőgazdaságért, erdőgazdálkodásért, területfejlesztésért és települési zöldinfrastruktúráért felelős szakterületekkel;
- folyamatban van az országos élőhelytérkép, az élőhely-állapotértékelési módszertan és a területi intézkedési adatbázis kialakítása;
- a nemzeti park igazgatóságok megkezdték a lehetséges élőhely-helyreállítási és vízmegtartási intézkedések területi azonosítását;
- az Országos Vízügyi Főigazgatóság és a szakmai partnerek részvételével készül a folyók átjárhatóságát akadályozó műtárgyak országos katasztere;

- a Lechner Tudásközpont meghatározta a rendelet városi cikkének hatálya alá tartozó 355 települést, és folyamatban van a városi ökoszisztéma-területek térképi lehatárolása;
- megkezdődött a mezőgazdasági és erdei ökoszisztémák állapotát mérő indikátorok hazai alkalmazásának módszertani megalapozása;
- előkészítés alatt áll a beporzók 2027 januárjától induló országos monitorozási rendszere;
- folyamatban van a tervezéshez kapcsolódó társadalmi egyeztetés, kommunikáció és stratégiai környezeti vizsgálat előkészítése.

A rendelet szerinti első tervváltozat eredeti benyújtási határideje 2026. szeptember 1. volt. A feladat összetettsége, a korábban rendelkezésre álló szűk szakmai kapacitás és a kormányzati intézményrendszer átalakulása miatt Magyarország ezt a köztes határidőt nem tudta teljesíteni. Az Európai Bizottsággal történt egyeztetés alapján Magyarország 2026. december 31-ig nyújtja be a Nemzeti Természet-helyreállítási Terv első, stratégiai irányokat és intézkedési kereteket tartalmazó változatát.

A 2027-re tervezett folyamat

- **2027. január–május:** az intézkedések és célterületek részletesebb meghatározása, költségbecslés készítése és a lehetséges finanszírozási források azonosítása.
- **2027. január–június:** az első tervváltozat európai bizottsági értékelése, valamint a szélesebb körű ágazatközi és társadalmi egyeztetés első üteme.
- **2027. január–április:** a stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatása és az ehhez kapcsolódó társadalmi egyeztetés.
- **2027. július–augusztus:** a társadalmi és szakmai észrevételek feldolgozása, valamint a végleges terv összeállítása.
- **2027. szeptember:** a Nemzeti Természet-helyreállítási Terv végleges változatának tárcaközi egyeztetése és hivatalos benyújtása az Európai Bizottságnak.

A 2027. évi tervezés során a Balaton térségében működő önkormányzatok, szakmai szervezetek, vízügyi és természetvédelmi kezelők bevonása különösen fontos lesz. A Balaton Fejlesztési Tanács a térségi szereplők összekapcsolásával és a fejlesztési szempontok összehangolásával érdemben segítheti, hogy a helyreállítási célok beépüljenek a régió hosszú távú fejlesztési döntéseibe.